

SUMAR

Introducere	9
Notă asupra ediției	53
I. Folcloristică, etnografie, etnologie	55
Viața satului românesc	55
Monografia Branului	57
Images d'ethnographie roumaine.....	58
Valea Arieșului (<i>Valter Pușcariu</i>)	62
Românii din Giurgeul Ciucului.....	73
Șimplăul Silvaniei.....	74
Artă românească din Banat	76
Iconari ardeleni	79
Antropogeografie	82
Societatea Compozitorilor Români – Arhiva de Folclor (<i>C. Brăiloiu</i>).....	86
Muzeul Etnografic al Ardealului din Cluj (<i>L. Netoliczka</i>)	110
Vânjulețul	121
Folclor pe drumuri.....	123
Arta oltenească	126
Monografia Ardealului	128
Institutul Sud-Est European (<i>N.A. Constantinescu</i>).....	129
Fundații noi și sprijinirea altor opere culturale	137
Parcul Etnografic de la Hoia (<i>Emanoil Bucuța</i>).....	139
Muzeul de Artă Națională Carol I (<i>Fr. Șirato</i>).....	149
Institutul de Istoria Medicinii, Farmaciei și de Folclor Medical din Cluj (<i>Valeriu L. Bologa</i>).....	162
Arhiva fonogramică (<i>George Breazul</i>)	185
Pe văile Maramureșului	222
Satul românesc	228
Iconarul Savu Moga (<i>[Elena Constante]</i>).....	229
Un sat din Transilvania: Drăgușul (<i>Henri H. Stahl</i>)	234
Firul de ață	246
„Gând românesc”	250
Botenii Muscelului (<i>Ion Chelcea</i>).....	252
Enciclopedie fotografică	262
Geniul rural	264
Pentru satul românesc	266
Țara în imagini	268

Stâna din Munții Făgărașului (<i>Traian Herseni</i>).....	273
Văcărenii, sat de apă	310
Știubeiul (<i>[Maria Golescu]</i>).....	318
Folclorul muzical românesc (<i>George Breazul</i>).....	321
Un sat dobrogean: Ezibei (<i>C.D. Constantinescu-Mircești</i>).....	328
Viața românească în Munții Făgărașului.....	356
II. Institutul Social Român	360
Runcu	360
Institutul Social Român (<i>Emanoil Bucuța</i>).....	362
Universitatea și serviciul social la sate	382
„Arhiva pentru știința și reforma socială”	387
Monografia sociologică	390
III. Educația poporului	393
Cunoștința de carte	393
Faianța și analfabetismul.....	394
„Calendarul Gospodarilor”	395
Șezătoarea	396
Fărâme de țară	399
Neștiința de carte	400
Adunarea „Astrei”	405
Cultura mulțimii	410
O politică a culturii	414
Timpul liber al lucrătorului	420
Școlile țărănești	424
Cultura pentru țară	426
Studentii la sate	429
Organizare culturală.....	433
În căutarea muzicii	436
Educație fizică la țară	438
Librării la sate	441
Educația poporului în 1934	442
Cartea la sate	444
IV. Biserici rurale	449
Fundeni Doamnei (<i>G.M. Cantacuzino</i>).....	449
Biserica de lemn din Cuhea (Maramureș) (<i>Atanasie Popa</i>)	454
Biserica din Vioești (<i>Maria Golescu</i>).....	468
V. Istoria unui oraș. București	478
Bucureștii Vechi (<i>Const. Moisil</i>).....	478
Tradiții negustorești	527
Vatra Bucureștilor	529
VI. Români minoritari în alte țări	535
Școala română de la Sofia	535
O expoziție a românilor iugoslavi.....	536
Români din străinătate	536
Românii de peste hotare.....	537

„Revista macedo-română”	538
„De-ale Cirebirilor”	539
Românii dintre Vidin și Timoc (<i>Emanoil Bucuța</i>)	541
Câteva ctitorii românești în Bulgaria (<i>V.C. Hrisicu</i>).....	547
Românii din Banatul iugoslav.....	553
Românii din alte țări	555
Scaune împărătești	561
VII. Minorități din România.....	564
„Glasul minorităților”	564
La huțuli. Între Suceava și Ceremuș (<i>Emanoil Bucuța</i>).....	565
Viața și cultura populară a sașilor din Ardeal (<i>Richard Csaki</i>).....	576
Cetățile bisericesti săsești din Transilvania (<i>Erhard Antoni</i>).....	589
Lista ilustrațiilor	595
Bibliografie.....	603
Lista autorilor și a textelor publicate în anii de apariție	
   a revistei „Boabe de grâu”	605

INTRODUCERE

Perioada interbelică a fost una dintre cele mai dinamice pentru viața culturală și socială a țării noastre, care devenise, în sfârșit, România Mare. Contextul istoric era cu totul favorabil unei explozii a energiilor creatoare. Un scurt recurs la câteva date istorice și statistice este necesar pentru a înțelege circumstanțele îndeplinirii acestui deziderat.

În aprilie 1918, cu câteva luni înainte de sfârșitul Primului Război Mondial, România, izolată între Rusia cuprinsă de revoluția bolșevică și țările inamice – Bulgaria și Imperiul Austro-Ungar, din care Transilvania încă făcea parte –, fusese nevoită să încheie la București o umiltoare pace separată cu puterile Axei. Regele Ferdinand însă amâna să ratifice tratatul de pace, față de care Regina Maria se opunea, deoarece din punctul său de vedere un astfel de gest ar fi reprezentat un act sinucigaș pentru țară¹. Această tergiversare avea să se dovedească salvatoare, întrucât pe 9 noiembrie 1918, cu două zile înainte de semnarea Armistițiului de la Compiègne, care avea să pună capăt Primului Război Mondial, țara noastră reintră în luptă de partea Antantei. Acest act avea să-i asigure prezența postbelică la masa tratatelor de pace, ca țară beligerantă cu drepturi la despăgubiri și plăți de război din partea învinșilor.

Pentru România, acest lucru a însemnat calea, absolut nesperată cu câteva luni în urmă, spre întregirea teritoriului național. Odată cu Transilvania, mare parte din Banatul istoric, Maramureșul și nordul Bucovinei, eliberate din stăpânirea defunctului Imperiu Austro-Ungar, au fost integrate în corpul țării, ca și Basarabia, a cărei Dietă, constituită în timpul Revoluției din Rusia, alesese încă de la începutul anului 1918 unirea cu țara-mamă. De asemenea, România și-a extins din nou stăpânirea asupra sudului Dobrogei, regiunea cunoscută sub denumirea de Cadrilater, pe care o cucerise fără luptă de la Bulgaria în timpul celui de-Al Doilea Război Balcanic și o pierduse la masa tratatelor în 1916, odată cu intrarea în Primul Război Mondial.

Teritoriul țării aproape s-a dublat astfel, iar odată cu el, și populația. Pe neașteptate, România, a cărei politică în ceea ce privea minoritățile avusese ca punct central, până la începutul Primului Război Mondial, protejarea românilor trăitori în alte state (cazul transilvănenilor), s-a văzut devenind o țară cu însemnate minorități etnice și confesionale (maghiari, sași, secui, ruși, bulgari), care măreau numărul celor dinainte existente (evreii, turcii și tătarii dobrogeni), pe lângă faptul că a primit o însemnată populație românească venită din afara granițelor (macedoromânii

---

¹ Documentele istorice, ca și memoriile Reginei Maria consemnează că aceasta s-a opus cu vehemență semnării unei păci separate între România și Puterile Centrale, pe care o considera umiltoare și nocivă în cel mai înalt grad pentru țară. Desfășurarea evenimentelor – câștigarea războiului de către Antanta cordială – i-a dat dreptate (vezi Constantin Argetoianu, *Pentru cei de mâine: Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. 3, partea V, București, Editura Humanitas, 1992).

și meglenoromâni din Balcani, românii din provinciile care constituiau teritoriul Republicii Autonome Sovietice Moldovenești, cei din Timocul sârbesc etc.). Noua stare de lucruri a impus noi politici sociale, noi abordări, chiar dacă acestea nu au fost mereu optime, fiind minate de retorica naționalistă moștenită de dinainte de Marele Război, dar canalizată după Unire împotriva minorităților de acasă.

În ciuda acestor probleme, care cu timpul aveau să devină tot mai grave, culminând cu manifestările agresiv naționaliste ale legionarilor, o mare parte a perioadei interbelice a fost una a deschiderii dialogului cu alte culturi, a acceptării diferențelor și a elanurilor pentru ridicarea socială și culturală a păturii țărănești, majoritară la nivel demografic, dar rămasă foarte în urmă la nivelul educației. Cel mai important act în sprijinul acestor eforturi a fost ducerea la îndeplinire de către guvern a promisiunii de împrumut pe care Regele Ferdinand o făcuse țăranilor în 1917, într-un moment dificil al războiului, și care fusese înscrisă, în același an, într-un act adițional la Constituția României. Exproprierea imenselor moșii boierești a dus, practic, la dispariția marilor latifundiași, dar a oferit mijloace de trai țăranilor, chiar dacă în multe privințe reforma a lăsat mult de dorit și a fost departe de a rezolva marile probleme ale țărănimii.

Cert este însă că odată cu reforma s-a accentuat enorm preocuparea pentru educarea clasei țărănești, fapt cu atât mai urgent cu cât în perioada interbelică mai bine de 70% din populația României locuia la sate, iar analfabetismul afecta 50% din totalul populației țării. E adevărat, lucrurile stăteau mult mai bine decât în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, când peste 70% din populație era neștiutoare de carte, dar decalajul României față de alte țări europene încă rămânea considerabil. Din aceste motive, epoca interbelică se remarcă, la nivelul educației, prin desfășurarea de programe și întemeierea de instituții menite să micșoreze decalajul sociocultural dintre România și celelalte țări ale Europei. E perioada în care apar căminele culturale, școlile de meserii (de ucenici), școlile țărănești pentru adulți. Am spune astăzi că sunt puse bazele unui sistem de educație continuă a adulților, întrucât aceasta era, în fond, menirea instituțiilor create atunci. Iar contextul istoric era cum nu se poate mai favorabil acestui deziderat, întrucât, după cum remarcau mulți intelectuali, lumea românească era, pentru prima dată, eliberată de presiunea înfăptuirii unor idealuri istorice (unirea tuturor provinciilor locuite de români, cel mai presant dintre aceste idealuri fiind atins cu asupra de măsură și chiar depășit într-un mod nu tocmai benefic, dacă ne gândim că România primise înapoi și Cadrilaterul, partea sudică a Dobrogei, unde nu locuise populație românească înainte de cucerirea acestuia în timpul Războaielor Balcanice).

Firește, perioada interbelică nu trebuie în niciun caz idealizată. Instabilitatea politică, decalajele imense între rural și urban, corupția și lipsa de viziune a multor politicieni, naționalismul radical manifestat de mișcarea legionară careia îi era raliată aproape în întregime preoțimea ortodoxă, în frunte cu însuși patriarhul Miron Cristea, au dus, mai întâi încet, apoi tot mai rapid, la erodarea programelor de educație și a moderației în discursul public. În plus – sau poate la originea noii stări de lucruri –, Marea Criză Economică din perioada 1929–1933, care a afectat tot mapamondul, a jucat și ea un rol în destabilizarea situației sociopolitice. Toate

aceste lucruri sunt reflectate în presa vremii, chiar și în revistele cu conținut exclusiv cultural, iar „Boabe de grâu”, revista care face subiectul acestei selecții, nu a făcut deloc excepție.

De altfel, intervalul scurt de apariție a revistei (cinci ani, din 1930 până în 1934) se suprapune peste anii de vârf ai Marii Crize Economice, căreia putem presupune că publicația îi va cădea victimă în cele din urmă, după cum confirmă indirect cererile de sprijin financiar pe care le face din timp în timp Emanoil Bucuța, fie aluziv, fie în mod direct în paginile sale. Probabil acesta este și motivul pentru care revista nu are un cuvânt de încheiere, nu îi este anunțat finalul. Dimpotrivă, informațiile despre abonamente sunt în continuare prezente pe coperta a patra a ultimului număr, cel din decembrie 1934.

Epoca dintre cele două războaie mondiale a fost și una de înflorire a publicisticii. Aproximativ în aceiași ani în care apărea „Boabe de grâu”, piața culturală românească se bucura de prezența multor altor publicații de prim rang. „Grai și suflet” (1923–1938), „Revista Fundațiilor Regale” (1934–1947), „Contemporanul” (1922–1932), „Arhiva pentru știința și reforma socială” (1919–1937) sunt doar câteva dintre revistele importante ale timpului ale căror teme sunt apropiate de cele abordate în paginile „Boabelor de grâu”. Durata de viață a lor se întinde de la un an sau doi (aici putând să amintim cazul revistei „Sburătorul”, în care se publicau textele citite la cenaclul literar „Sburătorul”, prezidat de Eugen Lovinescu; revista respectivă nu a apărut decât timp de doi ani, și chiar și aceia neconsecutivi), până la aproape de cincisprezece ani („Arhiva pentru știința și reforma socială”, editată de Institutul Social Român condus de D. Gusti, care a fost tribuna Școlii sociologice de la București). Toate acestea au marcat domeniile lor de publicare, prin articole și semnături, lăsând urme adânci în cultura românească. Totuși, niciuna dintre ele nu a avut ca scop oficial, declarat, educația poporului, așa cum va face revista lui E. Bucuța, și nici nu a abordat o paletă atât de largă de subiecte, de la cercetări riguroase până la cronică evenimentelor culturale „la cald” și la divertismentul literar.

EMANOIL BUCUȚA – FONDATORUL ȘI FACTOTUMUL

Pentru a înțelege mai bine impactul „Boabelor de grâu”, consider că se impune conturarea portretului lui Emanoil Bucuța, părintele și factotumul revistei. Născut la 27 iunie 1887 la Bolintin-Deal, fiu al unui funcționar (Ioniță Popescu), viitorul om de cultură face studii de limbă și literatură germană la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității București, pe care le va absolvi în anul 1911. Începe un doctorat la Berlin, pe care însă îl va abandona în 1913, fie din lipsa banilor cu care să se întrețină, fie din alte motive. După abandonarea studiilor berlineze, începe în țară o carieră de funcționar cultural, activând în diferite instituții publice. Astfel, se va angaja inițial la „Monitorul asigurărilor muncitorești”, ca redactor (ulterior redactor-șef), apoi șef de birou la Casa Centrală a Meseriilor, șef de studii și publicații la Casa Centrală

a Asigurărilor Muncitorești. Va deveni, la un moment dat, și redactor la „Arhiva pentru știință și reformă socială”, publicația Institutului Social Român condus de Dimitrie Gusti, în echipele monografice ale căruia a activat și față de care va păstra o mare admirație. Cariera lui administrativ-culturală îl va propulsa ulterior către funcții precum director în Ministerul Muncii, director al publicațiilor la Fundația Culturală „Principele Carol”, director al departamentului Educația Poporului din Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale (iar „Boabe de grâu” va fi publicată sub auspiciile acestui departament), apoi director la Casa Școalelor, secretar în Ministerul Cultelor și Artelor. De asemenea, are și activitate didactică, fiind profesor la Școala Superioară de Asistență Socială și Publicitate și la Universitatea Muncitorească. Încă un lucru important de semnalat, pentru a înțelege mai bine profilul revistei patronate de el, este că a fost membru în mai multe asociații, precum Societatea Română de Geografie (1920), Societatea Etnografică Română (1923) sau ASTRA (1943).

În paralel, a fost și membru al PEN Clubului (fiind secretar pentru filiala română). Această afiliere îl va ajuta la stabilirea de contacte cu scriitori contemporani din țările alăturate, pe unii dintre ei publicându-i în „Boabe de grâu”. De asemenea, a făcut parte din delegația României la Conferințele Balcanice, un șir de întâlniri interstatale ce au avut loc în perioada 1930–1934, având drept scop constituirea unui pact regional balcanic de cooperare politică, economică și culturală, la care au participat Grecia, România, Iugoslavia, Albania, Turcia și, inițial, și Bulgaria; din păcate, întrunirile acestea nu au reușit să-și atingă scopurile propuse.

La fel ca în cazul multor altor intelectuali ai epocii, preocupările științifice și educative ale lui E. Bucuța au mers mână în mână cu pasiunea pentru literatură. În 1920, un unic volum de versuri, intitulat în același timp naiv și ironic *Florile inimii*, în care preamărea universul casnic și bucuriile paternității, i-a adus recunoașterea lui George Călinescu, marele critic numindu-l, în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, „întâiul poet intimist în înțelesul propriu al cuvântului”²; datorită acestui volum, s-a bucurat de o notorietate destul de mare în epocă și ca om de litere. Poezia lui, lipsită de aplecarea spre teme majore, este mai degrabă un imn închinat vieții de familie. E. Bucuța reușește, într-un spirit mult mai apropiat de cel al momentului actual, să pună în prim-plan dragostea conjugală și, mai ales, uimirea și iubirea pentru copilul mic. Poeziile în care se entuziasmează în fața fiicei sale, aflată la vârsta primei copilării, sunt comparabile atât din punctul de vedere al conținutului, cât și ca valoare cu versurile argheziene, deși lui E. Bucuța îi lipsește capacitatea de a transcende cotidianul, accidentalul. Cu toate acestea, imaginile sale artistice încă au capacitatea de a emoționa.

În afară de poezie, Emanoil Bucuța a scris și câteva romane, dintre care cele mai însemnate ar fi *Legătura roșie* (1925), *Fuga lui Șefki* (1927), considerat de unii critici cel mai important roman al său, al cărui subiect este plasat în lumea pe cale de dispariție a turcilor din Cadrilater, văzută în contrast cu universul ce abia se forma al românilor coloniști în regiune; *Maica Domnului de la mare* (1930),

---

² G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1986, p. 848.

Capra neagră (1938) și *Pietre de vad* (1937–1944). Romanele sale nu trec granița descriptivismului, personajele și intriga fiind mai degrabă pretexte pentru descrierile etnografice ale cadrului în care sunt plasate acestea. Ochiul său de etnograf, participant la monografiile sociologice inițiate de Dimitrie Gusti, îi joacă feste scriitorului, făcându-l să uite că literatura este în altă parte și că descrierea cea mai amănunțită, oricât ar fi de meșteșugit făcută, nu poate înlocui lipsa de miză literară.

Literatura nu a fost însă decât o parte a activităților culturale ale lui E. Bucuța. El a fost preocupat și de soarta românilor din afara granițelor țării, cu precădere a celor de la sud de Dunăre. Mărturie stă studiul său din 1923, *Românii dintre Vidin și Timoc*, care, pe lângă prezentarea locuitorilor etnici români ai acestui ținut, conținea și o culegere reprezentativă de folclor din zonă. Studiul rămâne și în momentul de față o lucrare de referință pentru această regiune limitrofă României, care, din păcate, a intrat mai puțin în atenția cercetătorilor români³. Preocupările pentru soarta românilor din Balcani aveau să-și găsească loc și în paginile revistei „Boabe de grâu”, în care vor apărea numeroase articole despre aromâni sau alte populații românești din Balcani, ca și fragmente din romanul etnografic *Ruva*, al scriitorului și omului de cultură aromân Marcu Beza.

Mediile în care a activat – redacții de reviste, muncitorești și de sociologie, departamente și instituții de educație – îl ajută să câștige experiența necesară pentru a întemeia o revistă culturală. De altfel, la apariția primului număr din „Boabe de grâu” nici nu era la prima astfel de încercare, întrucât cu câțiva ani înainte de a fonda „Boabe de grâu” fusese timp de doi ani redactor-șef la o altă revistă, „Graiul românesc”. Din păcate, toată viața respectivei publicații s-a rezumat la doi ani, însă ținuta acesteia, precum și tematica abordată fac din ea cu adevărat precursora „Boabelor de grâu”.

Dăruit cu o mare curiozitate intelectuală, preocupat aproape în egală măsură de literatură, de problemele educației naționale, de ridicarea țăranilor, de situația românilor din afara granițelor țării, precum și de dezvoltarea turismului românesc, devotat Reginei Maria, dar în același timp uneori exagerat de reverențios față de Regele Carol al II-lea, după revenirea acestuia în țară și preluarea din nou a puterii, Emanoil Bucuța a fost, înainte de toate, un constructor. De reviste, de instituții, de sisteme de educație. Dincolo de valoarea literară intrinsecă a scrierilor sale, el și-a lăsat amprenta mai ales pe instituțiile unde a activat sau pe care le-a creat, ceea ce îl face comparabil cu membrii generației pașoptiste, cei care au ridicat țara, clădindu-i instituțiile modernității. Desigur, contextul în care a trăit și a creat E. Bucuța era diferit, dar a fost tot o perioadă în care s-a manifestat o imensă șansă pentru poporul român, iar îndrumările sale ca educator au fost dintre cele care au produs roade. Și pentru a-și atinge scopul, acela al iluminării maselor, el nu a precupețit niciun efort, nu a lăsat nimic deoparte, de la identificarea cu luciditate și fără iluzii a problemelor acestora – analfabetismul, foarte răspândit în rândurile țăranilor, lipsa educației igienice și practice moderne – la propunerea de soluții pentru rezolvarea lor în anumite cazuri. Pentru atingerea acestor scopuri, E. Bucuța l-a curtat cu asiduitate pe Regele Carol al II-lea, în speranța

---

³ Excepții notabile sunt cercetările întreprinse în ultimii ani în această arie de Otilia Hedeșan, Emil Țircomicu sau Annemarie Sorescu-Marinkovic.

de a obține bunăvoința acestuia și, în consecință, fondurile necesare desfășurării proiectelor respective. De aceea, primirea în Academia Română a lui Emanoil Bucuța ca membru corespondent, în 1941⁴ (cu cinci ani înainte de a muri), a fost o încununare a operei sale de apostolat, chiar mai importantă decât creația științifică în sine.

Iar „Boabe de grâu” se constituie, pe alocuri, într-o tribună de la care își propagă ideile, puse în slujba ridicării neamului. Acesta este, de fapt, adevăratul program al revistei.

REVISTA – PRIVIRE DE ANSAMBLU

La momentul apariției „Boabelor de grâu”, în peisajul cultural românesc se simțea nevoia unei publicații a cărei orientare să fie de ridicare a poporului, de luare a pulsului sociocultural al epocii, de răspândire a culturii românești și nu numai, de educare a maselor prin puterea exemplului. Pentru susținerea acestei afirmații se poate aminti că, indiferent cât de erudite și de consistente sunt articolele publicate în revistă de colaboratorii acesteia, ele nu sunt decât rareori scrise într-un limbaj arid, accesibil doar inițiaților. Dimpotrivă, preocuparea autorilor pare a fi mai degrabă să facă subiectele abordate accesibile pentru toată lumea, ceea ce duce la presupunerea că în spatele lor se poate ghici scopul educativ al lui Bucuța. De aceea, în lumina acestei interpretări, pare puțin ciudat că primul număr al revistei se deschide fără un cuvânt care să prezinte programul editorial, fără o trasare explicită a unor linii de forță pe care își propunea redacția să le urmeze; acest fapt este cu atât mai insolit, cu cât în lumea publicistică românească s-a încetățenit, încă din perioada pașoptistă, obiceiul ca primul număr al unei reviste să conțină un manifest sau un program care să prezinte direcțiile urmărite.

Lista autorilor care au scris pentru „Boabe de grâu” de-a lungul celor cinci ani de existență este foarte mare. În paginile sale se regăsesc peste 121 de autori, români și străini, la care, în cazul celor din urmă, se adaugă numele traducătorilor din italiană, bulgară, maghiară etc., fapt care poate da măsura, dacă nu a importanței, cel puțin a relațiilor pe care E. Bucuța le întreținea cu intelectualitatea țării. De la geografi și muzeografi, la preoți și promotori ai turismului precum Mihai Haret, paleta este foarte largă. Cam același lucru se poate afirma și despre nivelul articolelor publicate. Din moment ce domeniile abordate sunt foarte diverse – fapt de înțeles de altfel, fiind vorba, să nu uităm, de o revistă al cărei scop asumat este acela al educației poporului –, nivelul semnatarilor este, în aparență, destul de diferit. Între George Breazul sau Grigore Antipa, ca să mă rezum doar la două nume celebre, și Sandu Teleajen sau Dominic Sîpos, diferența nu este numai de domeniu, ci și de rigoare intelectuală. Deși articolele sunt scrise în mod evident pentru publicul larg,

---

⁴ Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române, 1866–1999*, București, Editura Academiei Române, 1999.

unele dintre ele dau dovadă de un lirism apropiat mai degrabă de literatura artistică, dar în spiritul epocii, în timp ce altele au un ton poate prea științific sau, dimpotrivă, contondent în anumite situații.

Pe de altă parte, nici morga academică nu este ceva des întâlnit în paginile revistei. Un articol cum este cel despre istoria Bucureștilor, plin de referințe bibliografice și de date, pare a se adresa mai degrabă istoricilor, așa că nu este de crezut că cititorilor obișnuiți li s-a părut o lectură ușor de digerat. Probabil că motivul este de căutat în faptul că redactorul-șef a lăsat toată libertatea autorilor invitați să scrie pentru „Boabe de grâu”. Tonul general al revistei a avut astfel de câștigat, întrucât în paginile sale articolele precum cel pe care l-am amintit, care are toate datele unuia de specialitate, se întâlnesc cu paginile de literatură, iar efectul era probabil acela de a-i face pe cititori să parcurgă fiecare număr de la un capăt la celălalt. Scopul revistei a fost deci, după cum reiese în mod clar atât din denumire, cât și din sumar, familiarizarea cititorilor cu o mulțime de aspecte referitoare la cultura, civilizația și instituțiile României. Or tocmai această miză este ceea ce o face interesantă pentru noi, cititorii actuali. Ne aflăm la distanță de mai bine de nouă decenii de alcătuirea interbelică a României, iar „conserva” temporală pe care o propune „Boabe de grâu” ne poate ajuta să înțelegem mult mai bine eșafodajul țării în acea perioadă.

În prezentul volum, am urmărit să selectez articole care abordează numai folclorul, etnografia sau sociologia. Procedând astfel, am lăsat pe dinafară multe alte scrieri valoroase, de aceea am considerat necesar să le menționez într-o *Anexă*, grupând, în funcție de anii în care le-au fost publicate textele, toți autorii care au semnat în paginile sale în secțiunea *Studii și povestiri*, dedicată articolelor și literaturii, astfel încât cei interesați de întreaga revistă să-și facă o idee despre autorii publicați și conținutul său general.

Pe lângă semnatarii articolelor, trebuie neapărat menționați Mac Constantinescu și Anastase Demian, doi mari graficieni interbelici, care au creat vignetele, schițele, desenele care ilustrează multe dintre articolele și nuvelele apărute în foileton. Demian a pictat și capela Stella Maris de la castelul Reginei Maria de la Balcic, în timp ce Mac Constantinescu avea să ilustreze ulterior și romanul *Capra neagră* al lui Emanoil Bucuța, apărut în 1938. În afară de ei, Cecilia Cutzescu-Storck a ilustrat unul dintre articolele semnate de Regina Maria.

Majoritatea covârșitoare a autorilor din lista de mai sus au scris câte un singur articol pentru revistă. Excepțiile notabile sunt, în afară de Emanoil Bucuța însuși, Regina Maria și Marcu Beza. Acesta din urmă a scris pentru „Boabe de grâu” nu mai puțin de nouă articole pe care le-a strâns apoi într-un volum separat, publicat în anul 1937. În ce privește scrierile Reginei Maria, ea a trimis spre publicare, în primii doi ani de apariție a „Boabelor de grâu”, nu mai puțin de patru articole, toate în engleză în original și traduse de către Emanoil Bucuța. O enumerare a lor este necesară: *Stella Maris, cea mai mică biserică din țară* (nr. 9/1930), *Casele mele de vis* (nr. 2/1930), *Un vis în vis* (nr. 4/1931), *Copila cu ochi albaștri* (nr. 7/1931). În afară de primul, în care regina vorbește atât despre proiectul ei de suflet, cât și despre relația cu religia ortodoxă și prin urmare cu România, țara de adopție, celelalte sunt evocări ale anilor tinereții și ai năzuințelor sale. Din aceste pagini autobiografice se desprinde parcă

și mai clar portretul acestei femei extraordinare care și-a împletit destinul cu cel al României Mari, la crearea căreia a contribuit cu asupra de măsură. Decupajul tematic al acestei selecții nu mi-a permis să includ aici scrierile sale, care însă pot fi consultate în paginile revistei de către cititorii interesați.

De la primul număr până la ultimul, „Boabe de grâu” a avut o structură unitară, fiind organizată în două mari părți. Prima dintre ele conține o unică secțiune, intitulată *Studii și povestiri*, în care apăreau între două și cinci articole mari, pe diferite teme culturale și sociale, și o povestire, de obicei în foileton; în primii doi ani, textele literare au aparținut aproape în exclusivitate unor scriitori români (Gala Galaction, Liviu Rebreanu sau Ion Agârbiceanu), iar în următorii ani, câtorva scriitori din alte țări, cu precădere învecinate (Iordan Iovkov din Bulgaria, Coloman Mikszath și Iosif Nyiro din Ungaria, Borislav Stancovici din Iugoslavia, Grigorios Xenopoulos din Grecia sau Fabio Tombari din Italia).

În ceea ce privește articolele neliterare, nivelul ridicat al acestora se poate deduce atât din lectura titlurilor, cât și din lista semnatarilor.

A doua parte a revistei este structurată, la rândul său, în două jumătăți. Prima, intitulată *Cronica*, are trei secțiuni: *Cărți, conferințe, congrese, expoziții; Teatru, muzică, cinematograful și Turism, sport, educație fizică*. A doua are ca subiect *Educația în alte țări*. Aici au fost publicate articole, de obicei traduse din alte limbi de E. Bucuța sau de alți colaboratori, despre educația în țările învecinate (Bulgaria, Ungaria, Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia – state cu care România a avut graniță comună în perioada interbelică –, ba chiar, fapt extraordinar pentru perioada respectivă, URSS) sau mai îndepărtate (Austria, Germania, Danemarca, Olanda, Finlanda, Belgia, SUA). Redactorul-șef al revistei a inserat însă tot aici și articole referitoare la situația satului unguresc din Ardeal sau la viața și cultura populară a sașilor din Ardeal; tot aici, Emanoil Bucuța publica un articol despre *Legăturile dintre stat și educația poporului*.

Într-o revistă având girul direcției Educației Poporului, existența unei astfel de rubrici nu este deloc de mirare. Este însă important de menționat că erau prezentate țări al căror sistem educațional nu era foarte bine cunoscut de publicul român, iar prezentarea era făcută de autori care cunoșteau respectivele sisteme din interior. Intenția evidentă, neexprimată însă explicit, era de a prelua ceea ce era bun în acele sisteme pentru reformarea învățământului românesc. Dacă schimbăm puțin perspectiva și privim lucrurile de la nivelul prezentului, existența acestei rubrici pare extraordinară, reflectând o mare deschidere culturală și o lipsă de prejudecăți politice cel puțin ieșită din comun, așa cum o demonstrează articolul publicat în numărul 2/1934 (luna februarie) despre educația în URSS, stat cu care România avea să reia relațiile diplomatice abia în luna iunie a aceluși an și al cărui ateism agresiv fusese dur criticat într-un număr anterior al „Boabelor de grâu”.

Dacă ne punem întrebarea care dintre părțile revistei a avut cea mai mare importanță de-a lungul anilor de apariție, atunci accentul cade pe secțiunea numită *Studii și povestiri*. Acolo au semnat marile personalități ale culturii române, au fost publicate articole extinse pe variate teme, care au alcătuit, de-a lungul timpului, o radiografie a vieții culturale din deceniul patru al secolului trecut.